

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

9

CEVAP ANAHTARI

1. TEMA
SÖZÜN İNCELİĞİ
DİNLEME/İZLEME

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

DİNLEME/İZLEME

TTDE1.1. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde dinlemeyi/izlemeyi yönetebilme

- a) TDE1.1.1. Seçim yapar.
- b) TDE1.1.2. İlişkiyi sürdürür.

TDE1.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

- a) TDE1.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
- b) TDE1.2.2. Tahmin eder.
- c) TDE1.2.3. Çıkarım yapar.
- ç) TDE1.2.4. Karşılaştırır.

MÜLAKAT

Dinleme/İzleme Öncesi

1. Dinleme ve izleme sizce nedir? Bu konudaki düşüncelerinizi kısaca yazınız.

ÖRNEK CEVAPLAR:

- Dinleme ve izleme, birbirini tamamlayan ancak farklı özelliklere sahip iki önemli beceridir. Dinleme, daha çok soyut kavramlara ve ilişkilere odaklanırken izleme, somut bilgilere ve görsel deneyimlere odaklanır.
- Dinleme işitsel bir süreç iken izleme görsel bir süreçtir.
- Dinleme sadece sesleri duymak değil aynı zamanda duyduklarımızı anlamak, yorumlamak ve anlamlandırmaktır. İzleme ise görsel bilgileri algılama, yorumlama ve anlamlandırma sürecidir.
- Dinleme, aktif bir süreçtir ve sadece kulaklarla değil zihinle de gerçekleşir. İzleme ise görsel bir sürecin ötesinde duygusal ve zihinsel bir deneyimdir.

2. Sizce bir metnin görsel ve işitsel duylara aynı anda hitap etmesi o metnin anlaşılabilirliğine ne gibi katkılar sağlar? Söyleyiniz.

ÖRNEK CEVAPLAR:

- Bir metnin hem görsel hem de işitsel duylara aynı anda hitap etmesi, onun anlaşılabilirliğini ve etkililiğini önemli ölçüde artıran bir faktördür. İnsan beyninin bilgiyi farklı kanallardan alarak işleme ve depolamasına dayanır.
- Görsel ve işitsel bilgilerin bir araya gelmesi, bilginin farklı boyutlarını ortaya çıkarır ve daha derinlemesine bir anlama sağlar. Örneğin bir grafik veya diyagram, metinde anlatılan bir kavramı görsel olarak destekleyerek daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- Her bireyin öğrenme stili farklıdır. Bazı kişiler görsel bilgileri daha iyi kavrarken bazıları işitsel bilgileri daha iyi kavrayabilir. Bu nedenle her iki duyu da hedefleyen içerikler metnin anlaşılmasına ciddi oranda katkı sağlar.

3. Mülakat kelimesinin sizde uyandırdığı çağrışımları aşağıdaki şemada boş bırakılan yerlere örnekteki gibi örnekteki gibi yazınız.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

4. a) Aşağıdaki biyografiyi okuyunuz.

Tarık Buğra (1918-1994)

Konya'da doğdu. Konya Lisesinden mezun olduktan sonra kısa süreli tıp, hukuk ve edebiyat eğitimleri aldı. Tezgâhtarlık, muallim muaviniği gibi işlerde çalıştı. Çeşitli gazetelerde yöneticilik yaptı, yayıncılık faaliyetlerinde bulundu. Buğra, bağımsız bir sanat anlayışına sahiptir. Tarihî, siyasi olayları; toplumsal çatışmaları ve bireyin iç dünyasındaki çatışmaları ele alır. Roman kahramanları günlük yaşamdan kişilerdir. Akıcı, anlaşılır bir dille oluşturduğu eserlerinde kişileri ait olduğu sosyal çevrelerine uygun biçimde konuşturmuştur. Canlı bir üslubu vardır. Roman ve hikâye başta olmak üzere farklı türlerde eserler vermiştir. *Oğlumuz*, *Yarın Diye Bir Şey Yoktur* adlı hikâyeleri ile *Küçük Ağa*, *İbiş'in Rüyası*, *Firavun İmanı*, *Gençliğim Eyvah*, *Dönemeçte*, *Yağmur Beklerken*, *Osmancık* adlı romanları yazarın tanınmış eserlerindendir.

b) Dinleyeceğiniz/izleyeceğiniz mülakatın içeriğini mülakat kelimesinin sizde uyandırdığı çağrışımlar ve okuduğunuz biyografiden hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizi aşağıdaki tabloya yazınız.

Mülakatın İçeriği Hakkındaki Tahminlerim	• Yazarın çocukluk ve gençlik yıllarına dair sorular ve bu sorulara yönelik cevaplar olabilir. • Yazarın edebiyata, yazarlığa nasıl başladığı ve sanata ilgisi vb. olabilir. • Yazarın eserleri, sıklıkla işlediği temalar ve içerikler gibi konular konuşulacaktır. • Yazarın, eserlerinin okur tarafından nasıl karşılandığıyla ilgili görüşleri ile ilgili olabilir. • Yazarın, etkilendiği yazarlar ve akımlar üzerine konuşmalar olabilir.
---	---

Dinleme/İzleme Sırası

NOT: Teknolojinin yaygınlık kazanmasıyla söyleşi ve mülakat türlerinin özelliklerini içeren çok modlu metinler ortaya çıkmıştır ve bunlar da genel olarak "söyleşi" adıyla anılmaktadır. Bu tür söyleşilerde yazarın karşısında onunla samimi bir sohbet gerçekleştiren, ona sorular yönelten, konuyla ilgili fikirlerini paylaşan bir kişi yer alır.

Yandaki karekodu okutarak Tarık Buğra ile yapılan mülakatı dinleyiniz/izleyiniz. Dinleme/izleme sırasında önemli gördüğünüz yerleri aşağıda boş bırakılan yere not alınız.

(Yapacağınız dinleme/izleme çalışması EK-1'de verilen kontrol listesindeki ölçütlere göre değerlendirilecektir.)

Öğrencinin, dinlediği/izlediği mülakattan aldığı notlar.

Dinleme/İzleme Sonrası

1. Mülakatın içeriği hakkındaki tahminlerinizin, dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatın içeriğiyle örtüşen yönlerini yazınız.

Öğrencilerden dinleme/izleme öncesi mülakatın içeriğine dair yaptığı tahminlerle dinledikleri/izledikleri mülakatın içeriğinin örtüşen yönlerini yazmaları beklenmektedir.

2. Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatta geçen bazı kelimelerin sözlük anlamları aşağıda verilmiştir.

Cümlelerin bağlamından hareketle bu kelimelerin mülakatta hangi anlamda kullanıldığını belirleyip örnekteki gibi işaretleyiniz.

Ölçütler	Açıklamalar	Mülakatta Geçtiği Cümle
oyun	1. Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence.	Ayrıca, <i>Ayakta Durmak İstiyorum</i> da bir oyunu Tarık Buğra'nın, devlet tiyatrosunda oynanan bir oyunu.
	2. Seslendirilmek veya sahnede oynanmak için hazırlanmış eser; temsil, piyes.	
	3. Hile.	
parlak	1. Parlayan, ışıldayan, pırıltılı olan.	Çok parlak bir öğrenciydim lise bitene kadar.
	2. Göze çarpacak kadar başarılı.	
	3. Birinde bir şeye karşı ilgi, istek uyandırarak o şeye ilgi, yakınlık duymasını sağlamak.	
bağlı	1. Bir bağ ile tutturulmuş olan.	Bu ilkeye bütün çalışmam sırasında bağlı kaldım.
	2. Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren.	
	3. Bir kuruluşun yetkisi altında bulunan.	
	4. Bir kimseye, bir düşünceye, bir hatıraya saygı, aşk vb. duygularla bağlanan.	
anlayış	1. Anlamak işi, idrak.	Benim anlayışıma göre tam aksidir gerçek.
	2. Bir toplum veya topluluktaki bireylerde görüş, alışkanlık ve inançların etkisiyle beliren düşünme yolu, düşünüş biçimi.	
	3. Anlama yeteneği.	
	4. Hoş görme.	
	5. Benzerlerinden ayıran özellik, konsept.	

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

3. Dinleme/izleme sırasında aldığınız notlardan hareketle Tarık Buğra ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız. Cevaplarınızı ilgili boşluklara yazınız. Notlarınız ve sorulara verdiğiniz cevapları sınıf arkadaşlarınızın notları ve cevapları ile karşılaştırınız. Bu karşılaştırma sonunda ulaştığınız ortak sonuçları söyleyiniz.

a) Tarık Buğra'nın hikâyeleri hangi kitaplarında toplanmıştır?

Oğlumuz, Yarın Diye Bir Şey Yoktur, İki Uyku Arasında

b) Tarık Buğra'nın devlet tiyatrosunda oynanan oyununun adını yazınız.

Ayakta Durmak İstiyorum

c) Tarık Buğra kaç yılında, nerede doğmuştur?

1918 yılında Akşehir'de doğmuştur.

ç) Tarık Buğra hangi türlerde eser yazmıştır?

Roman, hikâye ve oyun türlerinde eserler vermiştir.

d) Tarık Buğra'nın tercih ettiği sanat anlayışı nedir?

Tarık Buğra, "Sanat, sanat içindir." anlayışını tercih etmiştir.

4. Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakattaki açık ve örtük iletileri aşağıdaki tabloya yazınız.

Açık İletiler	Buğra, sanatın kendi kuralları içinde özgürce yaratılması gerektiğine inanır ve sanatın toplum veya ideolojilerin etkisi altında olmaması gerektiğini vurgular.
	Yazarın eserlerinin merkezinde insan ve insan ilişkileri yer alır. İnsanın acıları, mutlulukları, çelişkileri ve hayata dair arayışları Buğra'nın eserlerinin ana temalarını oluşturur.
	Sanatçının olaylara ve insanlara karşı objektif bir tutum sergilemesi gerekir.
	Eserleriyle okurlarını düşünmeye ve kendi iç dünyalarını keşfetmeye teşvik etmek yazarın en büyük amaçlarından biridir.
	Tiyatro ve edebiyatın farklı ifade biçimleri vardır ve tiyatrodan eyleme öne çıkar.
Örtük İletiler	Akşehir'de geçen çocukluğu ve gençliği, yazarın Anadolu kültürüne olan bağlılığını gösterir.
	Üniversite yıllarında yaşadığı deneyimlerle eğitim sistemini eleştirir ve öğrenme sürecinin daha farklı olması gerektiğini vurgular.
	İnsanların zayıflıklarını, çelişkilerini ve toplumsal sorunları ele alarak dolaylı yoldan toplum yapısına eleştiriler yöneltir.
	Sanat, insanları etkileyerek toplumda farkındalık oluşturabilme gücüne sahiptir.
	Kişi, başarılarına rağmen kendini övmekten kaçınmalı ve diğer sanatçılara saygı duymalıdır.

Not: Mülakattan bu örneklerin dışında da açık ve örtük iletiler gösterilebilir.

5. Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatı, öznellik ve nesnellik bakımından değerlendiriniz. Yazarın kişisel görüşlerini yansıtan cümlelerden birini yazınız.

ÖRNEK CEVAPLAR:

Yazarın kaç yılında ve nerede doğduğu, anne baba isimleri, eğitim gördüğü okullar ve eserlerinin isimleri gibi bilgilerin olduğu cümlelerin doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabileceği için nesnellik; yazarın sanatla ilgili görüşlerine yer verdiği cümleleri ise öznellik içermektedir. Buradan hareketle mülakatta öznel ve nesnel cümlelerin bir arada yer aldığını söyleyebiliriz.

Yazarın kişisel görüşlerini yansıtan cümlelere örnek olarak öğrencilerin aşağıdakiler gibi öznel cümleler yazmaları beklenmektedir.

- “Sanat sanat içindir.” sözü yanlış anlaşılır, yanlış yorumlanır özellikle de “toplumdan kopuş, toplum meseleleriyle ilgilenmemek” gibi ele alınır.
- Toplumculuk, sosyal gerçekçilik ilkelerinde ben sanata, sanatçının kendi kendisine ve topluma ihane-tini görüyorum.

6. Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakattan alınan aşağıdaki cümlelerde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını bularak cümlelerin karşısına yazınız.

Cümleler	Düşünceyi Geliştirme Yolu
Okul hayatımda özellikle anlatmak istediğim öğretmenlerim vardır, beni edebiyatçı yapan kişiler onlar oldu diyebilirim, başta rahmetli Rıfkı Melul Meriç olmak üzere.	Örnekleme
Tiyatronun romandan bambaşka bir şey olduğunu tiyatro yazarken ben farkettim.	Karşılaştırma

7. Dinlediğiniz /izlediğiniz mülakatı, sunucu ve konuşmacının üslubu bakımından değerlendiriniz.

ÖRNEK CEVAP:

Spiker; konuşmacıya sorularını saygılı bir üslup kullanarak, yer yer açıklamalar yaparak belli bir sırayla ve anlaşılır biçimde yöneltmiştir. Dinleyici/izleyicilere mülakat yaptığı kişiyi farklı yönleriyle tanıttak biçimde sorular sormuştur.

Konuşmacı (yazar) da kendisine yöneltilen soruları, dinleyen/izleyenlerin kolayca anlayabileceği bir açıklık ve samimiyetle cevaplamıştır. Spikerin ve konuşmacının cümleleri birbiriyle tutarlı ve anlamlı bir bütünlük oluşturmaktadır.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

8. a) Gülten Akın'ın aşağıda verilen *Uzun Yağmurlardan Sonra* adlı şiirini okuyunuz.

UZUN YAĞMURLARDAN SONRA

Sen yağmurlu günlere yakışırsın
Yollar çeker uzak dağlar çeker uzak evler
Islanan yapraklar gibi yüzün ışıır
Işırsa beni unutma

Alır yürür sıcak mavisi gökyüzünün
Kuşlar döner uzun yağmurlardan sonra bir gün
Bir yer sızlar yanar içinde büsbütün
Her şeye rağmen ellerin üşür
Üşürse beni unutma

Yeni dostlar yeni rüzgârlar gelir geçer
Yosun muydum kaya mıydım nasıl unuttular
Kahredersin başın önüne düşer
Düşerse beni unutma

- b) Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakat ve bu şiirden hareketle günlük dil ile edebî dilin benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.

ÖRNEK CEVAPLAR:

Benzerlikler:

- Her iki dil de belirli bir dil bilgisi sistemine bağlıdır. Sözcüklerin sıralanışı, cümle yapısı gibi temel kurallar her iki dilde de geçerlidir.
- Hem günlük dilde hem de edebî dilde anlam, sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşur. Böylece düşünceler, duygular ve bilgiler aktarılır.

Farklılıklar:

- Günlük dilin temel amacı, günlük hayattaki iletişim ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bilgi alışverişi, düşünce paylaşımı ve sosyal etkileşim gibi amaçlar için kullanılır. Edebî dil ise daha çok, estetik kaygılarla kullanılır; duyguları ifade etmek, hayal gücünü harekete geçirmek, düşünceleri sanatsal bir şekilde aktarmak gibi amaçlar güder.
- Günlük dilde daha çok, basit ve anlaşılır bir dil kullanılır. Teknik terimlerden ve süslü ifadelerden kaçınılır. Edebî dilde ise daha zengin bir kelime dağarcığı ve daha karmaşık cümle yapıları; mecazlar, imgeler ve edebî sanatlar sıkça kullanılır.

9. Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatla ilgili olumlu veya olumsuz eleştirilerinizi gerekçeleriyle söyleyiniz.

ÖRNEK CEVAPLAR:

Olumlu Eleştiriler:

- Mülakatta yazarın eğitim hayatıyla ilgili samimi ifadelerini ve sanat anlayışını beğendim.
- Sanat sanat içindir, ilkesiyle ilgili yanlış bilinen konuları düzeltmek için yaptığı açıklamaları önemli buluyorum.

Olumsuz Eleştiriler:

- Spikerin bazı gereksiz ifade tekrarlarının konuşmanın akışını bozduğunu düşünüyorum.
- Yazarın futbol ve voleybol sporlarıyla ilgili düşüncelerini doğru bulmuyorum. Bu konular daha açık biçimde ifade edilebilirdi.

10. Sunucunun yerinde siz olsaydınız Tarık Buğra'ya hangi soruları sorardınız? Aşağıdaki boşluğa yazınız.

ÖRNEK CEVAPLAR:

- Sanatınıza ilham veren en önemli şey nedir?
- Eserlerinizde hangi teknikleri kullanıyorsunuz?
- Sanat dünyasındaki gelişmeleri nasıl takip ediyorsunuz?
- Sanatçı olmanın en zor ve en keyifli yanları nelerdir?
- En büyük başarınız olarak neyi görüyorsunuz?

11. Türk edebiyatından bir şair, roman veya hikâye yazarıyla mülakat yapmak isteseydiniz kimi seçerdiniz? Nedenini yazınız.

ÖRNEK CEVAPLAR:

- Ömer Seyfettin'le mülakat yapmak isterdim. Çocukluğumdan beri onun hikâyelerini çok okudum, bana okuma alışkanlığı kazandırdı.
- Türkçeyi ustalıkla kullanarak şiirlerine derin anlamlar yüklediğinden Yahya Kemal Beyatlı ile mülakat yapmak isterdim. Babam onun bestelenmiş şiirlerini çok dinlerdi.
- Mehmet Âkif Ersoy ile mülakat yapmak isterdim. Kurtuluş Savaşı yıllarında millî birlik ve beraberliğe verdiği büyük önem sebebiyle onu daha yakından tanımak ve tanıtmanın çok önemli olduğunu düşünüyorum.
- Bir roman veya hikâye yazarıyla mülakat yapmak isteseydim tercihim Orhan Pamuk olurdu. Nobel Edebiyat Ödülü kazanmış ve dünya çapında tanınan bir yazar olması ilgimi çekiyor.

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

12.

Öğretmeniniz rehberliğinde dört gruba ayrılıңыз. Aşağıdaki soruları, grup hâlinde çalışarak cevaplayınız. Cevaplarınızı grup sözcünüz aracılığı ile sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız. Yapılan paylaşımlardan hareketle grubunuzla tekrar bir araya gelerek cevaplarınızı güncelleyiniz.

a) Okuduğunuz şiirlerin ve dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatın oluşturulma amacı nedir?

ÖRNEK CEVAP:

Okuduğumuz şiirlerin oluşturulma amacı, tek bir kelimeyle ifade edilemeyecek kadar zengindir. Şiirin amacı; şairin yeteneği, okurun algısı ve şiirin kendine özgü yapısıyla şekillenen çok yönlü bir kavramdır. Genel olarak dilin estetik ve duygusal imkânlarını kullanarak insanların düşüncelerini, duygularını ve hayallerini derinlemesine keşfetmek ve etkileyici bir üslupla ifade etmektir.

Mülakat ise yazar-okuyucu ilişkisinin güçlenmesine ve edebiyatın toplumsal etkilerinin artmasına katkı sağlar. Bu mülakatın oluşturulma amacı; yazarın tanıtımını yapmak, eserleri ve düşünce dünyası hakkında daha fazla bilgi edinmek, yazarın okuyucularıyla etkileşimini sağlamak vb. sıralanabilir.

b) Okuduğunuz şiirlerin ve dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatın öne çıkan dil ve anlatım özelliklerinden birini yazınız.

ÖRNEK CEVAPLAR:

- Şiirlerde çağrışıma ve yoruma açık, kapalı bir anlatım tercih edilmişken mülakatta herkesin anlayabileceği bir gündelik konuşma dili hâkimdir.
- Şiirlerde imge ve edebî sanatlara daha çok yer verilmişken mülakatta açıklama, tanımlama, karşılaştırma vb. düşünceyi geliştirme yollarıyla açık bir anlatım tercih edilmiştir.

c) Okuduğunuz şiirlerde ve dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatta kelimelerin kullanımlarını ve estetik bakış açısını tespit ediniz.

ÖRNEK CEVAP:

Şiirlerde kelimelerin yan ve mecaz anlamlarının, mülakatta ise kelimelerin gerçek ve terim anlamlarının daha çok kullanıldığı görülmektedir.

Şiirler okuyucuda estetik bir yaşantıyla heyecan uyandırmayı hedefleyerek tabiatı ve insanı zengin ve derinlemesine anlam katmanlarıyla yansıtırken mülakatta ise mülakat yapılan kişinin hayatı ve duyguları düşünce dünyasının en açık biçimde yansıtılması amaçlanmıştır.

ç) Okuduğunuz şiirlerde ve dinlediğiniz/izlediğiniz mülakatta kullanılan dilin anlama katkısını belirleyiniz.

ÖRNEK CEVAP:

Şiirlerde duygusal, çağrışım yüklü, müzikal ve özlü bir dil kullanılır; mülakatta ise anlaşılır, duygusal, etkili ve konuya odaklı bir dil kullanılır. Şiir ve mülakatta kullanılan dil, metnin anlamına ve etkisine doğrudan etki eder. Şiirde dil, duyguları ve düşünceleri estetik bir şekilde ifade ederken mülakatta dil, etkili bir iletişim için önemli bir araçtır. Her iki türde de dilin doğru ve etkili kullanımı, metnin okur veya dinleyici üzerinde daha kalıcı bir iz bırakmasını sağlar.

13. Dinleme/izleme bölümü süresince öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Üç Yaz

Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakattan hareketle mülakat türü hakkında öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.

1

2

3

İki Sor

Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakattan hareketle mülakat türü hakkında merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi almak istediğiniz konuyla ilgili iki soru yazınız.

1

2

Bir Paylaş

Dinlediğiniz/izlediğiniz mülakattan hareketle mülakat türü hakkındaki bir görüşünüzü paylaşınız.

1

9 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

EK-1

KONTROL LİSTESİ

Aşağıda dinleme/izleme sürecine ilişkin bir kontrol listesi verilmiştir. Mülakatın dinleme/izleme süreci aşağıdaki ölçütlere göre öğretmeniniz tarafından değerlendirilecektir.

KONTROL LİSTESİ		
Adı ve Soyadı:	Tarih:	
Sınıfı:		
No:		
Ölçütler	Dereceler	
	Evet	Hayır
Dinleme/izleme sürecinde dikkatini konuya ve konuşmacıya verdi.		
Önemli gördüğü yerleri not etti.		
Metinde verilen bilgilerin doğruluğunu ve tutarlılığını sorguladı.		
Dinleme/izleme sırasında nezaket kurallarına uygun davrandı.		
Dinleme/izleme sürecini olumsuz etkileyen iletişim engellerini ortadan kaldırdı.		